

ANJUMAN | КОНФЕРЕНЦИЯ | CONFERENCES

O'ZBEKISTONDA ILMIY TADQIQOTLAR:

DAVRIY ANJUMANLAR

DAVRIYLIGI: 2018 | 2022

2022
IYUN
№41

CONFERENCES.UZ

Toshkent shahar, Amir
Temur ko'chasi, pr.1, 2-uy.

+998 97 420 88 81

+998 94 404 00 00

www.tadqiqot.uz

www.conferences.uz

**ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ
ТАДҚИҚОТЛАР: ДАВРИЙ
АНЖУМАНЛАР:
25-ҚИСМ**

**НАЦИОНАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
УЗБЕКИСТАНА: СЕРИЯ
КОНФЕРЕНЦИЙ:
ЧАСТЬ-25**

**NATIONAL RESEARCHES OF
UZBEKISTAN: CONFERENCES
SERIES:
PART-25**

ТОШКЕНТ-2022

УУК 001 (062)
КБК 72я43

“Ўзбекистонда илмий тадқиқотлар: Даврий анжуманлар:” [Тошкент; 2022]

“Ўзбекистонда илмий тадқиқотлар: Даврий анжуманлар:” мавзусидаги республика 41-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 30 июнь 2022 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2022. - 12 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн даврий анжуманлар Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий анжуманлари таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳтил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1. Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б., ю.ф.н. Юсувалиева Рахима (Жахон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2. Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна (Фарғона давлат университети)

3. Тарих саҳифаларидаги изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4. Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

5. Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шоҳида Юсуповна «Тараққиёт стратегияси» маркази муҳаррири

6. Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна (Андижон давлат университети)

7. Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Ҳамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Рахматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни

Phd Вохидова Мехри Хасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброхимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобохонов Олтибой Раҳмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Муסיқа ва ҳаёт

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқайом Раҳимбердиевич (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган муҳандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Раҳмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўктам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25.География

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг ҳаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

ГЕОГРАФИЯ

1. Nurakbaeva K. Sh. CHINOZ TUMANI OYKONIMLARI	7
---	---

ГЕОГРАФИЯ

CHINOZ TUMANI OYKONIMLARI

Nurakbaeva K. Sh.

O'zbekiston Milliy Universiteti

70530402- Geografiya

(o'rganish obyekti bo'yicha) 1-kurs magistranti

Email: nurakbayevakomila@gmail.com

Annotatsiya. Geografik joy nomlari orasida insonlar tomonidan eng ko'p foydalaniladigan turi bu oykonimladir. Shu sababli ham toponimikada hududlarning geografik nomini o'rganishda oykonimlardan boshlash urfga kirgan.

Biz ham ushbu ishimizda e'tiborimizni asosan Chinoz tumanining oykonimlariga qaratdik.

Kalit so'zlar: toponimika, oykinim, etnonim, gidronim, geografik joy nomlari, qishloq, shahar.

Annotation. Among the names of geographical places, the most commonly used type by people is oykonim. For this reason, in the study of the geographical names of regions in toponymy, it is customary to start with oykonim. In this case, we also focused on the residents of Chinaz district.

Keywords: toponymy, oykinim, ethnonym, hydronym, geographical place names, village, city.

Geografiyada, umuman, hayotimizda ham geografik joy nomlari juda muhim hisoblanadi. Chunki, kishilar borar joyini aniqlash uchun geografik obyektlarning nomini bilishi va ana o'sha obyektga nisbatan mo'ljallanadi. Geografik joy nomlari ham o'z navbatida bir qancha guruhga bo'linib ketadi. Masalan, aholi yashash manzillari nomlari, gidrografik obyekt nomlari, orografik obyekt nomlari, g'or nomlari, ko'cha nomlari va boshqalar.

Oykonimlar toponimikaning bir turi hisoblanadi va shahar, qishloq, ovul va boshqa shu kabi aholi yashaydigan barcha hudud nomlari tushuniladi. Bular orasida aholi manzillari nomlari ya'ni, oykonimlar juda tez o'zgaruvchan hisoblanadi. Chunki, hudud tabiati xususiyatlari, jamiyat hayotida uzoq asrlar davomida ro'y bergan tarixiy, ijtimoiy, siyosiy voqea va hodisalar, tub aholining kasb korining nomlari, manzilgohga asos slogan yoki o'zlashtirgan shaxs nomlari, u yerda yashagan yoki yashayotgan urug' nomlari oykonimlarda o'z aksini topadi.

Bugungi kunda O'zbekiston hududida 25-30 ming atrofida oykonimlar mavjud bo'lib, bunday katta miqdordagi toponimlarni ilmiy jihatdan o'rganish va tahlil qilish juda murakkab ish. Biz oykonimlarni Chinoz tumani misolida o'rganib chiqdik.

Chinoz tumani - Toshkent viloyatidagi tuman. 1935-yil 9-fevralda tashkil etilgan. 1962-yil 24 dekabrda Yangiyo'l tumaniga qo'shilgan. 1973-yil 12-aprelda qayta tuzilgan. Shimoliy va shimoli-sharqdan Yangiyo'l, sharq va janubi-sharqdan Quyi Chirchiq tumanlari, janubi-g'arbdan Sirdaryo, shimoli-g'arbdan Qozog'iston Respublikasi bilan chegaradosh). Tumanda 1 shahar (Chinoz), 2 shaharcha (Olmazor, Yangi Chinoz), 8 qishloq fuqarolari yig'ini (Islohot, Ittifoq, Ko'tarma, Turkiston, Chinoz, Eski Toshkent, Yallama, O'zbekistan) bor. Bundan tashqari bir qancha qishloq va mahallalar mavjud.

Chinoz tumanining nomi ha uzoq o'tmishga borib taqaladi. Arab geograflari Istaxriy, Ibn Havqal, Muqaddasiy asarlarida tilga olingan Jinanjkat (Chinochkat) shahrini V.V.Bartold hozirgi Chinoz deb biladi. Manbalarda Chinos variant ham uchraydi. Chinos degan urug' bo'lgan (mo'g'ulchada chin-"bo'ri", -s- ko'plik affiksi [1]).

Yallama – yalang sho'rxok, shamol yalab ketadigan yoki ehtiyoj yuzasidan hayvonlar yalaydigan sho'r tuproqli yer. Chinoz shahri kutubxonasi yaqinida, Sirdaryo bo'yida Yallama degan qishloq bor. Bu toponim XIX asr oxirlaridagi ro'yxatlarda Jalama shaklida qayd qilingan. Samarqand viloyatining Jomboy tumanida ham Jalama qishlog'i bor. Jalama oldin Yalama, keyin tushunarliroq bo'lsin uchun Yallama deb atala boshlagan [2, -6].

O'ymovut o'zbeklar tarkibidagi urug'lardan biri. Tumandagi qishloqlardan biri O'ymovut deb ataladi [1].

Qolgan Sir – qishloq, ushbu qishloq Sirdaryoning eski o'zanida paydo bo'lgan [1].

Ramadon o'zbeklar tarkibidagi urug'lardan biri, qozoqlarda ham ramadon urug'i bo'lgan. Tumandagi qishloqlardan biri Ramadon deb atalgan [1, -6].

Asli forsha-tojikcha bo'yiston “hindlar maskani”, “muattar o'lka” degan ma'noni anglatadigan oykonimlardan biri Bo'ston qishlog'idir. Bo'ston (Bo'z to'nli) urug' nomiga qo'yilgan. Tumandagi shaharchalardan biri Olmazor. Olmazor so'zining ma'nosi olma daraxti ko'p ekilgan joy. Bu shaharcha hududida avval juda ham ko'p olma daraxti bo'lgani uchun olmazor deb qo'yilgan.

Chinoz tumanidagi qishloqlardan biri Darxon deb ataladi. O'rta asrlarda majburiyatlardan, soliqlardan ozod kishiga berilgan unvon hisoblangan. Mo'g'ulshunos T.D. Nominxonov “Darxon” so'zini mo'g'ulcha “majburiyatlardan ozod temirchi” deb izohlaydi. Toshkent viloyati atrofida darxon degan qozoq urug'i ham bo'lgan, qirg'izlarda dar-qan urug'i qayd etilgan.

Tumandagi yirik mahallalardan biri Achamayli mahallasidir. O'zbeklarda yuz qabilasining bir bo'lagi, qo'ng'irotlar, saroylar tarkibida ham qayd qilingan: qozoqlar va qoraqalpoqlarda ahamayli urug'i bor. Etnograflar achamayli urug'i ach (och) nomli qabila nomi bilan bog'liq bo'lsa kerak deydi. Ho'kizga yoki qo'tosga uriladigan yoki bolalar uchun mo'ljallangan egar ochamay (achamay) deyilgan. Demak, urug' tamg'asi shaklan shu egarga o'xshagan.

Tumandagi yirik aholi yashash punktlaridan biri Sutbuloq deb ataladi. Eng katta fermalar shu yerda bo'lgan. Sut mahsulotlarini boshqa hududlarga ta'minlab bergani uchun Sutbuloq nomi berilgan.

Chinoz tumanidagi mavjud oykonimlarni o'rganish natijasida quyidagicha xulosaga kelish mumkin. ushbu tumanda O'zbekistondagi boshqa hududlar singari etnonimlarning ulushi katta. Tuman hududida joylashgan ko'plab aholi manzillari nomlari ushbu hududda yashayotgan qabila, urug' nomlaridan kelib chiqqan.

Bunda tashqari Sirdaryo daryosi tuman hududida joylashgan oykonimlarning shakllanishiga ta'sir ko'rsatgan.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Қораев С. Ўзбекистон вилоятлари топонимлари. – Т.: Ўзбекистон миллий энциклопедияси, 2005.
2. Qorayev.S. Toponimika: O'quv qo'llanma. – Т.: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2006.
3. Ҳасанов И., Ғуломов П.Н. Ўзбекистон табиий географияси (1-қисм). Ўқув қўлланма. -Т.: Ўқитувчи, 2007.
4. Ҳасанов И., Ғуломов П.Н., Қаюмов А. Ўзбекистон табиий географияси (2-қисм). Ўқув қўлланма. -Т.: Университет, 2010.
5. G'ulomov P.N., Mirakmalov M.T. Toponimika va geografik terminshunoslik. O'quv qo'llanma. -Т.: Universitet, 2005.

ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ ТАДКИКОТЛАР: ДАВРИЙ АНЖУМАНЛАР: 25-ҚИСМ

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусахҳиҳ: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 30.06.2022

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000